

Οι αγώνες του βορειοηπειρωτικού ελληνισμού και η αυτονομία της βόρειας Ηπείρου (Νικόλαος Ζαρκάδας, Υποστράτηγος)

/ [Πεμπτουσία](#)

Αφιέρωμα στα εκατό χρόνια από την ανακήρυξη της αυτονομίας της

Η πρεσβευτική συνδιάσκεψη των μεγάλων δυνάμεων στις 29 Ιουλίου 1913 κατέληξε με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου στην ανακήρυξη της Αλβανίας σε κράτος κυρίαρχο και ανεξάρτητο, χωρίς όμως να καθορίσει τα σύνορά του. Στις αρχές Αυγούστου σχηματίστηκε διεθνής επιτροπή, για να καθορίσει τα νότια σύνορα της Αλβανίας, της οποίας κύριοι παράγοντες ήταν βασικά η Ιταλία και η Αυστροουγγαρία. Κατά τον καθορισμό των συνόρων του νέου αλβανικού κράτους οι εκπρόσωποι των κρατών δεν έλαβαν υπόψη τους, για ευνόητους λόγους, την εθνική ταυτότητα του πληθυσμού της περιοχής, αλλά μόνον την ομιλούσα γλωσσική σύνθεση με αποτέλεσμα ένα μεγάλο μέρος των περιοχών, που κατοικούνταν από ξενόφωνους Έλληνες, ήτοι η σημερινή Βόρειος Ήπειρος, να περάσει στα όρια της μελλοντικής αλβανικής επικράτειας. Η υπεύθυνη επιτροπή καθορισμού των ελληνοαλβανικών συνόρων ως βασικά κριτήρια ορισμού αυτών έθεσαν τη μητρική γλώσσα του ντόπιου πληθυσμού και τη γεωγραφική σύνθεσή του, ενώ απέκλεισαν την πιθανότητα διενέργειας δημοψηφίσματος.

Χαρακτηριστική φωτογραφία της επίσημης ανακήρυξης της Αυτονομίας την 1η Μαρτίου 1914 στο Αργυρόκαστρο. Πηγή: Εθνικό και Ιστορικό Μουσείο, Αθήνα

Τα μέλη της επιτροπής ποτέ δεν ενήργησαν συστηματικά και με την απαραίτητη ευαισθησία για την υπεύθυνη ολοκλήρωση της αποστολής τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι αποστέρησαν από την ελληνική επικράτεια τη νήσο Σάσωνα, η οποία είχε παραχωρηθεί στην Ελλάδα με την προσάρτηση των Ιονίων Νήσων και εθεωρείτο ελληνικό έδαφος, σύμφωνα με την συνθήκη του Λονδίνου της 29ης Μαρτίου του 1864. Από τους πρώτους μήνες του 1913 ο ελληνισμός της Β. Ηπείρου και ιδιαίτερα των περιοχών Κορυτσάς, Πρεμετής και Δελβινίου είχε αρχίσει να αγωνίζεται με την υποβολή εγγράφων διαμαρτυριών και υπομνημάτων προς τα ενδιαφερόμενα μέρη, με τα οποία διατράνωναν την ελληνική ταυτότητά τους και υπογράμμιζαν την κατάφωρη αδικία που συντελούνταν σε βάρος τους. Παρέμεινε μνημειώδης η διακήρυξη των εκπροσώπων τους την άνοιξη του 1913» ότι «θα προτιμούσαν να πεθάνουν, παρά να αποσπαστούν από την Ελλάδα και να παραδοθούν σε νέο ζυγό». Παντού από τα μέρη, που περνούσαν τα μέλη της επιτροπής γίνονταν μάρτυρες συγκλονιστικών σκηνών, καθώς έβλεπαν σύσσωμο το ελληνικό στοιχείο να διατρανώνει την πραγματική του θέληση με το σύνθημα «Ένωση ή Θάνατος». Οι συγκλονιστικές αντιδράσεις του βορειοηπειρωτικού ελληνισμού έγιναν αιτία να αντιληφθούν τα μέλη της επιτροπής ότι «το κριτήριο της γλώσσας δεν αποτελούσε προσδιοριστικό στοιχείο για την εθνική ταυτότητα ενός λαού». Η διεθνής επιτροπή στις 17 Δεκεμβρίου 1913 εξέδωσε στη Φλωρεντία

το σχετικό Πρωτόκολλο, που προσδιόριζε ουσιαστικά τη σημερινή θέση των ελληνοαλβανικών συνόρων παραβιάζοντας όμως κατάφωρα τα ιστορικά δίκαια του ελληνισμού της Β. Ηπείρου. Στις 31 Ιανουαρίου του 1914 οι μεγάλες δυνάμεις ήτοι Γερμανία, Αυστροουγγαρία, Γαλλία, Μεγάλη Βρετανία και Ρωσία, επικαλούμενες τις διεθνείς συνθήκες του Λονδίνου, 30.05.1913 και των Αθηνών, 14.11.1913, έθεσαν την Ελλάδα μπροστά σε έναν, χωρίς προηγούμενο εκβιασμό “παραχωρούσαν τα νησιά τον Αιγαίου με τον όρο ότι τα ελληνικά στρατεύματα θα αποχωρούσαν από τη Β. Ήπειρο μέχρι την 31η Μαρτίου 1914”.

Η ελληνική κυβέρνηση επεσήμανε στην απάντησή της την αποδοχή της πρότασης για το μελλοντικό καθεστώς των νησιών του Αιγαίου, αλλά και τις υποχρεώσεις των μεγάλων δυνάμεων, για να δοθούν εγγυήσεις στους ελληνικούς πληθυσμούς της Β. Ηπείρου σχετικά με τον σεβασμό των εκπαιδευτικών και εκκλησιαστικών προνομίων, καθώς και των περιουσιών τους. Ο ελληνισμός της Β. Ηπείρου δεν είχε πιά άλλη επιλογή από τη μοναδική του αντίσταση. Έτσι στα μέσα Φεβρουαρίου του 1914 κήρυξε την αυτονομία της Β. Ήπείρου και σχημάτισε στο Αργυρόκαστρο προσωρινή κυβέρνηση με πρόεδρο τον Γεώργιο Ζωγράφο. Η προκήρυξη της Κυβέρνησης της Αυτόνομης Ηπείρου συντάχθηκε στο Αργυρόκαστρο στις 15 Φεβρουαρίου 1914 και φέρει την υπογραφή του Προέδρου Γ. Ζωγράφου και των μητροπολιτών Δρυϊνοπόλεως Βασιλείου, Κορυτσάς Γερμανού και Κονίτσης-Βέλας Σπυρίδωνα. Το κείμενο της προκήρυξης περιλαμβάνεται στο **“Προσαρτημένο 1”**. Ταυτόχρονα οργανώθηκε και αυτονομιακός στρατός, ο οποίος σε σχετική προκήρυξή του υπογραμμίζει “την αδυναμία να ανεχθεί την απόφαση της ασπλάχνου πολιτείας”.

(συνεχίζεται)

Προσαρτημένο 1

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ηπειρώται,

Η εν Αργυροκάστρω συνελθούσα Συντακτική Συνέλευσις των αντιπροσώπων, ους ομόφωνος ανέδειξε η γνώμη του Λαού, ανεκήρυξε την ίδρυσιν της «Αυτονόμου Πολιτείας της Βορείου Ηπείρου», αποτελεσθησομένης εκ των Επαρχιών, τας οποίας εξαναγκάζεται όπως εγκαταλίπη ο Ελληνικός στρατός. Κατά τας αποφάσεις της Συντακτικής Συνελεύσεως το οριστικόν πολίτευμα της ιδρυθείσης Αυτονόμου Πολιτείας θέλει συντάξη νέα Συντακτική Συνέλευσις συγκληθησομένη άμα ως αί περιστάσεις επιτρέψωσι. Προσωρινώς δε πάσας τας εν τη Αυτονόμω

Πολιτεία εξουσίας θέλει διαχειρισθή προσωρινή Κυβέρνησις, εντεταλμένη όπως κυβερνήση και διοικήση την χώραν υπό τας αρχάς της ισοπολιτείας και δικαιοσύνης, της ελευθερίας της συνειδήσεως και της προστασίας της ζωής, τιμής και περιουσίας των πολιτών, ανεξαρτήτως θρησκεύματος.

Ηπειρώται, η εν Αργυροκάστρω συνελθούσα Συντακτική Συνέλευσις εις τας αποφάσεις ταύτας προέβη αναγνωρίσασα ότι η Πατρίς ημών κινδυνεύει, καταδικασθείσα υπό των ισχυρών. Η μία κατοπιν της άλλης απωλέσθησαν οι ελπίδες ημών. Μας αποσπώσιν από τας αγκάλας της Μητρός μας Ελλάδος. Μας αρνούνται την ανεξαρτησίαν. Μας αρνούνται την αυτοδιοίκησιν εν τω Κράτει τω Αλβανικώ. Μας αρνούνται ακόμη και αυτάς τας εγγυήσεις, αίτινες ηδύναντο να περιφρουρήσωσι λυσιτελώς την ζωήν, την θρησκείαν, την περιουσίαν, την ύπαρξίν μας την εθνικήν. Μας φέρουσι εις τελείαν απόγνωσιν. Ούτε η παρουσία ξένων τινών αξιωματικών επικεφαλής ατάκτων στιφών, ούτε αί αγαθαί προθέσεις του Ηγεμόνος, ούτε αί πομπώδεις επαγγελίαι, ούτε η προσωρινή παραμονή του ελληνικού στρατού εξασφαλίζει την Ήπειρον. Το πάτριον ημών έδαφος κείται σήμερον λεία, δυνάμει άδικου και άκυρου βουλήσεως πάντων των ισχυρών της γής. Αλλ' ακλόνητον έμεινε το ημέτερον δίκαιον, το δίκαιον του Ηπειρωτικού Λαού, να ρυθμίση τα της ιδικής του τύχης διοργανούμενος πολιτικώς και ενόπλως, ίνα φρουρήση την ανεξαρτησίαν αυτού. Εναντίον του απαραγράπτου τούτου δικαιώματος εκάστου λαού, ανίσχυρος είναι κατά τας αρχάς του θείου και ανθρωπίνου δικαίου η θέλησις των μεγάλων δυνάμεων να δημιουργήση υπέρ της Αλβανίας έγκυρον σεβαστόν τίτλον κυριαρχίας επί της χώρας ημών και υποχρέωση ημάς. Ουδέν επίσης κέκτηται η Ελλάς δικαίωμα όπως εξακολουθή κατέχουσα το ημέτερον έδαφος αποκλειστικώς, ίνα παραδώση αυτό εναντίον της ημετέρας βουλήσεως εις ξένον δυνάστην.

Ελευθέρα ήδη παντός δεσμού, μή δυναμέν δε να συμβιώση και δή υπό τοιούτους όρους μετά της Αλβανίας, κηρύσσει η βόρειος Ήπειρος την ανεξαρτησίαν της και προσκαλεί τους πολίτας της όπως υποβαλλόμενοι εις πάσαν θυσίαν προασπίσωσιν την ακεραιότητα του εδάφους και τας ελευθερίας της κατά πάσης προσβολής.